

„TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

Napirenden a „citizen science”!

Egyre többféle formában, több helyen esik szó a tudomány társadalmi szerepvállalásáról. Ez a szerepvállalás jóval szélesebb témakört foglal magába mint az eddig is ismert és többféle formában is gyakorolt tudományos ismeretterjesztés (tudománynépszerűsítő előadások és programok, ismeretterjesztő kiadványok szerkesztése és közzététele, tudománynépszerűsítő médiaműsorok és mások). A „**citizen science**” – amely ma már esetenként mozgalom jelleget is ölt – elsősorban arról szól, hogy a hivatalos tudományos státussal nem rendelkezők körét (amatőr kutatók, tudomány iránt érdeklődők) be lehet, be kell vonni a tudományművelés folyamataiba. Ez lehet például valamilyen adatgyűjtés, erre már korábban is jó példát szolgáltatott az amatőr csillagászok megfigyeléseinek bevonása, de a természeti jelenségek megfigyelésére alapozó adatgyűjtés is többféle szakmai részvételi lehetőséget kínál.

Térségünkben elsősorban a társadalomtörténeti, helytörténeti kutatás kínál többféle lehetőséget a tudományos munkába való részvételre, de a társadalomtudományok, természettudományok más területei is számításba vehetők.

A „citizen science” mozgalmat napjainkban újabb kezdeményezések sora jellemzi. Ezeknek a programoknak a célja jóval több mint a már ismert ismeretterjesztés, nem a tudományos ismeretek passzív befogadót igyekeznek megtalálni, hanem az aktív szerepvállaláshoz biztosítanak szerkezeti, szakmai keretet. A kulturális intézmények számára (könyvtárak, múzeumok) a „citizen science” szemlélet és gyakorlat (ezt a mozgalmat a „**nyílt tudomány**”, „**közösségi tudomány**” névvel is jelölik) új működési lehetőségeket kínál. A kulturális intézmények egyre több helyen olyan programokat kezdeményeznek és működtetnek, amelyek a gyakorlati munka síkján is összekapcsolják a tudomány művelőit azokkal, akik esetenként teljesen más területeken dolgoznak, de érdeklődnek a tudományművelés iránt.

Az ilyen programokban esetében kutatócsoportban való részvétel a nem hivatalos kutatók számára **a személyes fejlődés lehetőségét kínálja**. Szélesebb léptékben ezek a kezdeményezések a tudományművelés (nem csupán a tudományos ismeretek) társadalmasítását célozzák meg. Ez a törekvés – az áltudományos eszmék napjainkban tapasztalható terjedését, növekvő társadalmi hatását látva – mindenképpen megérdemli a térségi tudományművelők, illetve a közfeladatokat ellátó kulturális/művelődési intézmények figyelmét.

Napjaink műszaki lehetőségei, a kapcsolattartási, információ megosztási, információ szerzési módok (mobiltelefon, Internet) sokféle bekapcsolódást tesznek lehetővé: **szakmai megfigyelések rögzítése, beküldése, adatgyűjtések, a kutatási folyamat nyomonkövetése, kutatási**

„TÉRSÉGI TÁRSADALOM” SOROZAT

eredmények megtekintése és véleményezése, javaslatok megfogalmazása. Mindehhez természetesen a hivatásos kutatók részéről is szükség van nyitottságra, kezdeményezésre. Meghatározó szerepet játszanak ugyanakkor az együttműködésnek keretet nyújtó kulturális vagy közművelődési intézmények.

A téma fontosságát jelzi az „EU-Citizen Science” projekt is (<https://citizenscience.eu/>), amely az Európai Bizottság Horizon 2020 programja keretében jött létre. Ez a platform szakmai kitekintést és gyakorlati megoldásokat egyaránt kínál az érdeklődők számára. Hasznos információkat kínál az MTA Könyvtára honlapja (<https://openaccess.mtak.hu/kozossegi-tudomany/>).